

НАШ НАРОДНИ ЈАЗИК

Spiraea in *bicolor* variety

7 У МНОГИМ

слика која се зове Сеоба српског народа под патриархом Арсенијем Чарнојевићем. Та је слика једна танко свечана апостолска језика. Оставили су исељеници куле и земље, али у горко стиснутим устима, као у дарохранилишта, носе свој језик, и где се проспу звучи језик тада ће бити отаџбина и живот.

7 Најемо се чешће у положају да ненаме, страницу

или помоћем, треба да каквоме највећу, најбољу духовну вредност нашег народа

да. Обичај је да најави Народне песме, или Горски вијенац, а новије време и Алкантару.
Ментровићево дело. Задорнијим изложецима, јест, је уједно и позната и највећа

врту, него прву испред свих осталих, народни језик нам.

тако да је ~~избачен~~ извејан хардног пута посенија, и да је

Извештаји, који се траже, се налазе у архиву грађанске инспекције. Непосредан и чврз извештај

раз народног духа јесте језик. Док језик у ~~народу~~ народу не постане песник

ју језик, али језик прави песнике од даровитих за песму.

7 Све уметничко и творачко у једном пароду кре

бе из језика. Имена поједињих ствари су прса инспирација за на које врсте

уметничку идеју. Језик смира, језик спика, језик куће гради. Чакав је чији језик рушевине уз да често се врши и разнотина и тешко

Грк Ајакс каже: оно што људе носи није делање него реч.

Ди модерни интелектуалци кажемо: ковати реч!

а народ какве: изнитити реч. "Како народ истиинитивно налази праву ознаку

за својерад, и како и ни интелектуалци одјејмо шта радимо. Прост народ стве-
дјено је да се врши тајна, ако га уважавамо.

споре, невидљиве, тихе, као природа. Нико не види и не чује стварање природних ткива и ткива. *Извештај за познатије* *Физика* Понека покрајине створила а-

и амбаса нитили, плены, и пребанивали их без удараца и кована. Посво инте-
(облачах и)

лектуалца у језику не само да је често груб него је понекад сасвим неприродан и неподобан

чева непрестано мењају и саме од себе гоноре, изазивати смрт и промене

~~показате~~ од појмова и од њихова ~~суштава~~ апстректног и немог кретања.

На етимологији и упоредној граматици купају ћељамост депоту и применљивост

речи. Отуда и наше фигуре, и оне најлепше, постоје само усковно, ~~изједначено~~, ~~изједначено~~ "ситно бранмо као пена", ~~изједначено~~ језичку вредност могао је изједначено само онај који је ~~изједначено~~ бранмо као пена, даље народа. Наше народне пословице стоје као живи људи: јејној би човек попретио прстом; другу ~~изједначено~~ појурио; ~~изједначено~~ о трећу се јослонио као о брата. "Соко лети перјем а не месом". Који поносан нам брат је то!

Литература и ~~изједначено~~ морају и не морају бити израз народног духа, док језик јесте увек израз тог духа. Натоме се осмива једна од ~~изједначено~~ дефиниција поезије, ~~изједначено~~ сваком случају наша лична дефиниција поезије: да је поезија оно што је ~~изједначено~~ језик народа. Бричаша Вука Дојчевића јесу поезија, многе стиховане песме нису. Језик дубини, језик штављања, то је ~~изједначено~~ суштина. Нема једне амброжне речи, нема једног лажног звука. То је чудесна проза која испуњава правила поетике боље него многа поезија. Све је сливено и закончано, никде пунотине куда би драм силе и звука застравио.

Данашни наш најлевији језик је ~~изједначено~~ отарднуо, и слух изгубио. Године 1876-е, посао је Љубиша у Српској зори: "Тешко оној думи која је посјејала кукови међу Србима и Хрватима....јер је то омехо нагли развитак језика." Сада смо заједно, и јон су ту и Словенци, или освежења се не осећају. У Београд је дошло најавити и чаобрзба, а у Загреб стивло ајде бре и цабе. Нећутим, свако подмилађење и револуција у најлевијости јесте у првом реду подмилађење и револуција језика. Прегледајмо неку стару велику литературу у етапама, и осведочићемо се да је тако. И за нас то важи. Бранко Радичевић је нов у литератури језиком пре свега. Језички покрет у интелигенцији нашој онога доба важна је инспирисућа снага у поезији онога доба. И више од тога. Не само да је подмилађење језика инспирација, него је језик ~~изједначено~~ господар који прима или не прима нове облике прозе и поезије, и с тим у вези, нове школе и правце. Разни модернисти могу бити независни од чега год ходе, од традиције, од мере, од логике, али не могу бити независни од језика. Писаће би требали да поставе варијанту оној народној: "Мука је с не-бом ратовати", и да се руководе истином да је мука с језиком ратовати.

Наси се ~~изједначено~~ реду труде око естет-
ски осећајних вредности. ~~изједначено~~ снаже ~~изједначено~~ да те вредности ~~изједначено~~ претражију језик
~~изједначено~~ текстова. Има и ту зарке и нетачности. Оно што једно дело драми то су идеје, ~~изједначено~~ расност и целост језика. Меко ће час ту пресећи: Језик стари, умире,

3 *(Лије састав најдо.)*

долази други, илажи, ~~често стваријам~~ Језик, као пума, отреса ливице, и заодева се новим али не умире. Ако један умре, умро је ~~актива~~ народ. ~~А ако~~ неко некога може да превизиши, онда, претпостављајући ~~—~~ да су до средње сти дозрели људи и народ и језик, онда језик превизивају народ. Стари хелени и ~~дакни~~ су иструлели, језик им живи. ~~Докле~~ ~~народ~~ живи, у језику се мења само материја речи а не дух речи, раса речи. ~~Све~~ један ~~важно~~ зна-
чајан текст од ~~француског~~ песника који је уједно сјајан језичар. Пол Валери пише: "Језик губи согласност са људима. Реч стари, постаје врло ретка, постаје мутна, мења облик или улогу, Синтаксу и реченичне обрте притисну године, чине нам се чудни, најзад нам посвајују даратни. Остало се дешавају у Сорбони." Шта је ово? Снепса над језиком, или иронија над Сорбоном? Пол Валери се потомева онима који језичке облике прошлих времена ~~нису~~ као мрт-
ваци, у бробљу, ~~и~~ хали ~~сваког~~ текстовим речи да Сорбона може да буде гробље,
али да језик није мртвач. ~~Не~~ умире, него се само случајно и спољашње пре-
ображава. ~~—~~ Овако гласи други одељак текста Валеријева: "А материја
духовног дела, материја стварно неискварива, материја чудесна, начињена
од најнематеријалнијих односа који се замислити могу, материја речи бива
трансформирана, или се не трансформира у себи." Тим ~~тексту~~ је све речено.
Расност и целост језика садри у себи све говорне и писане своје фазе, и
навећ се увек људи који познају различите културне фазе свог језика. Ти људи
уче на памет што се писало код њих од ~~V~~ века до тренутка кад они пину.
~~Жакам~~ зудма, језиконосцима својим, имају велике литературе да благода-
ре што се текстови од пре три стотине година, и ако ~~не~~ само ~~православ~~
преписују ~~и~~ модерни ~~тексту~~, а текстови од пре сто година уопште не препису-
ју, него читају, ~~са славачу штафт.~~ ~~Читају је један у Биганду, други у Французу,~~
~~дакле читају — штафт се.~~

*

Или наш народ чији је језик тете стављао у ред са хеленским, треба да се сећамо и да се осведочавамо: да ће се језик наших народних умотворина ~~заборавити~~ ко зна још колико дugo без препи-
сивања у модерно. ~~заборавити~~

7 Нема филолога, ни филозофа језика који би
нам тако непосредно као народна књижевност наша открили тајне језика: да
је материја језик, прво, стваралачка сила, и друго, да је усмена реч главна
и најлепша функција језика. Кроз говорену реч, коју човек душом ~~ћелом~~

асцентује, понавља се исконски језички акт именовања ствари и ситуација, доживајује се реч у смислу њене аутентичности, у смислу том да је тај акуситички облик право именовање ствари из наше свести и из нашег говорног дара. У сељачком крају, где се кроз усмену реч запажају ствари, где се језик има и зна да би се њиме говорило, ту су звучни облици непрестано на проби и у ватри. Сељачки дијалект, дакле често усмени језик, смешнији ~~и~~ оригиналнији израз матерњег језика него ма који градски и најчешћи језик, који је уосталом такође врста дијалекта, аки и вештачки творевине, често са позајмицама из тубић језика. Народни песник стиче реч текмо, а кад најзад створи или изабере карактер, то је онда најтачније оно што одговара стварности, и што одговара телесним духовним начинима народа. Отуда осећање непогрешивости у сељачком језику, непогрешивости не само у рационалном смислу него и у митском смислу. Сељаку је говор сва хуманизам и сва уметност. Писцима је реч име и средство, сељаку је реч доживај. За време рата смо од сељака ~~и~~ немеране речи, из којих је била нека вечна скага.

Најлепши и најјачи дијалект некога краја постаје идеални материјал језик целог народа, језик уметности. Ијекавско парчеље наших јужних крајева постало је језик најбоље поезије, народне поезије, и то парчеље нам је постало класични језик, јер замста и има класичне одлике: сажетост, тачност појмовну и уметничку. Народни наш песник је романтик по идеји и визији, али на карактер је остао класим. Народни песник понавља стихове, али не празнослови, не заноси се вербалистом.

За увијек по три јемца драми:
једног јемца: Бога великога,
другог јемца: моју тарду веру...

Са ова два навода романтичар је, као што се види, покурио и испрвео што је највише на небу и на земљи знао. Као треће имала би сад да дође само нека вербальност. Песники међутим више води да даде макар ослабљено понављање оних правих гарантija и каже:

трети јемац: презарит те нећу.

Појмовна тачност језика у најима народним песмама класична је црта. Сељак има јасно грческото сигурно осећање израза и сушине, и ако није увек творац језика, он је чувар језика. У старим космогонијама се претпостављало да божанства надевaju имена стварима. Сељак песник наш је био од лозе тих божанских именовача. У народним песмама имамо речи и обрта од апсолутно

5

узорне вредности као појмовна тачност, као акустички облик. Сељак песник
напомао је мистички посед акустичног облика, и то је друга класична црта
језика у народној уметности. Потсетамо читаоце на оно што су видели као
ћелије у школи, у физичком кабинету. Ако се гудалом прваче по стакленој плочи
на којој лежи хрипца песка, песак ће се ускед анбирања спложити у фан-
тастичне или обликом савршено симетричне слике. Те магичне слике су доказ
да звук има одличење, има скривен унутарни облик, има своју партитуру. ^{№ 13} том
звукном облику ^{ман} сваки сељак песник није забрао, и у даној ситуацији казао оно
што је језички нужно, ~~и~~ тачно, музикално. Никада се сељаку приповеда-
чу не би могло десити да каже што је написао уметнички приповедач; да паду-
че цвекну место цвакну.

Сељак који по нагону тражи уметнички израз,
отирива још једну класичну црту: фигура му никада није само слика или
поређење, него је рачун и документ казан алегориски. Кад народна песма бе-
лежи тренутну смрт погођеног борца, ондаши:

И земља га изва не дочека.

чудесан и јединствен израз! Постоји ~~би~~ говорили ~~сус~~ ходијем о скази ~~и~~ ^{светла} извеси;
филозофи има истим правом тврдили да је ту најпотпуније одређење и оз-
начење ствари. А кад је народни песник имао да каже обрнуто, то јест да
је борац тако речи надахнуо своју смрт, израз је овак:

Срце му је живу разнесло..

опет израз са широким пољем за анализе уметничке и филозофске.

Наведено један још сложенији и још прецизнији пример, ако
нешто прецизније од онога наведеног може уопште да постоји. Турски цар,
који дуго времена већ држи Марка у тамници, види да нема ко да победи Му-
су ако неће Марко, даје га даље извести и основљава га реченицом која тре-
ба да замути појам о томе колико је био део цареве воје у тамноваљу Мар-
кову. Цар пита, кроз уста народног песника:

јеси а' његој у животу, Марко?

Ова фраза је језички пластична, али је пластична и тамо где је то теке би-
ти, у области спекулације с језиком. Реч његој као да је нарочито тражена
~~схватије~~ укритије временског и присторног, даље овери тебожњу неупуће-
ност цареву, даље и означи ~~и~~ обазначи. С друге стране, снажан ре-
ченички акцент на речи његој и први удар разуђености реченија чине одмах за

6

том речју, чине да се музичкото брзо осети скријено интенидирана намера у речк царевој. Марко зато одговара што би се рекло: тук на лук:

јесам, царе, али у рђаву,

означујући од своје стране баш тако где је цар обеззначко. Реч рђаву, у овој комбинацији, има у себи исто толико колико и реч ђегођ, пресек просторно временским, али има и пресек квалитативан у сасвим одређеном смислу. Ето то је боно, онај нахоски потез у језику, онај минимум знакова и максимум снага. То је умно и генијално у језику најег народа. Ко добро уђе у тај језик, тако је као и да је ум народа и нације сагледао.

Са бригом и са жаљењем се гледа како је у нас мало, и када све мање филолога; и да жалост буде већа, ~~да~~ редактивна ознака мањак мало апсолутна односу према све више странаца испитивача најег језика и наше народне њамжевности. У опасности смеје бешој да нам је ће некизрађена дела о изразној снази језика и о филозофији језика почну писати и одије многобројни транци, иже само за странце. Недостатак филолога у народу којима језик какав је ~~не~~ је, језик на којеме створено оно што је ~~не~~ у целокупној њамжевности нашој понајбоље, ~~ај~~ недостатак је оптужба која погађа све што је у нас просветна институција и просвећен човек. Странац не може никада у целости оно што може човек који је сам собом народни језик и део духа народног. Странци славенски филозози не могу нити за будућност нашег језика, њамжевног и говореног. Тада заборави се проблем баш код нас гори. Тај странци не могу увек достатни за странце. Оно у језику и у поезији што је огледало ума и карактера народног, може приказати најбоље онај ко је сам тај ум и тај карактер.

Ту недавно намјесмо ни код кога мањег него код Вилхелма Вунта /Нације и њихова филозофија/ настав, став самога Вунта, који је, бранећи свој народ од оцене неких странаца, искљико појачати своју одбрану изводом: да Немац није онога што је "српски јунак", који, кад напоље окрене країну, постаје "диквали вук". Вунта нису добро обавестили о нашем народном епу, ни о нашем Јарку, они страници код којих се он информисао. Наш еп, наспрот, рецимо, народијским, куда долави и германски, који су временски митски из дубаље дубине — наш еп нема јунака државно примијтивних, божански неодговорних којих се тако да речемо, људска морална

свест баш ништа не тиче. Марко не "пригрђе ћурак наопако" као знак да удали у махнитост и бес. Напротив, пошто је све готово, Мустаф-аги скинута глава без извртња ћурила, Марко, као сваки примитивац, прави се после победе љахан и ~~—~~ страшан — многе највеће делије спуштају "обрас на очи" после негдана — неће да ирене на позив турског цара, ништа не одговара ~~—~~ посланицима царевим. А кад се најзад дао умокити, пошао је пригрнувши ћурак наопако, и у истом стилу, "указива сје на серијду". Види се и по свом другомитетству у коју категорију гестова долази и оно с ћурком. ~~Макета ћурка~~ ~~који је~~ ^{у неким} ~~текстовима~~ ~~који је~~ ^{у неким} не само хумористичке него и комичне појаве. Еудакина тајни исто што и Марко, и пошто је изврнуо ћурак наопако,

~~хумористичком~~ се по ~~тако~~ опасао,
натурио капу јасоветину,
на којој је тримста прапорца.

Случај са Шунтом је један од многих и већијих још доказа да смо, после Вука, у врсти граничне области са "наративним филологом" и са радовима о ^{дипломе} народној најменности па и о језику.

Милорад Секулич